

**ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN, ZİHİNSEL YETERSİZLİK VEYA
ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ TANISI ALMIŞ ÖĞRENCİLERLE KAYNAŞTIRMA
EĞİTİMİ ALMALARINA İLİŞKİN ANNELERİNİN GÖRÜŞLERİ***

**OPINIONS OF MOTHERS OF GIFTED STUDENTS ON TAKING INCLUSIVE
EDUCATION WITH STUDENTS DIAGNOSED WITH MENTAL DISABILITY OR
LEARNING DEFICIENCY***

Dr. Öğr. Üyesi Güliz KAYMAKCI¹
Dr. Barış DOĞRUKÖK²
Gözde DUMAN AKIN³

Öz

Bu araştırmanın amacı, kaynaştırma uygulamasının yapıldığı okullarda özel yetenekli (ÖY) çocuk annelerinin, çocuklarının zihinsel yetersizlik veya öğrenme güçlüğü tanısı almış öğrencilerle kaynaştırma eğitimi almalarına ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırma nitel yaklaşımla desenlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile toplanan veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın katılımcıları, amaçlı örnekleme yöntemlerinden aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu çalışmada annelerin kaynaştırma eğitimine yönelik olgularına yaklaşırken, araştırmanın katılımcıların çocuklarının bulunduğu sınıfta hem ÖY hem de zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan çocukların kaynaştırma eğitimi alıyor olması koşulu aranmıştır. Bu çalışma birden farklı ilde ikamet eden ve çalışmanın araştırma grubu koşulunu sağlayan beş özel yetenekli tanısı almış çocuk annesi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda özel yetenekli çocuk annelerinin tamamının çocuğunun sınıfında özel gereksinimli çocuk olduğunu bildiği belirlenmiştir. Annelerin yarıya yakınının sınıfta yapılan kaynaştırma uygulamasına olumlu yaklaştığı, yarıya yakının ise nötr kaldığı, ÖY çocukların kaynaştırma öğrencisine yönelik hoşgörülü davrandığı ve korumacı bir görev üstlendikleri görüşünde olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın katılımcı anne görüşlerine göre sınıf öğretmenlerinin gerçekleştirdikleri sınıf içi eğitsel uygulamalarının yeterli olmadığını düşündükleri ortaya konmuştur. Bu nedenle öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterliliğinin artırılmasının gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bağlamda; aile eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin artırılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Özel yetenek, kaynaştırma uygulamaları, zihinsel yetersizlik, öğrenme güçlüğü,

* Bu çalışmanın bir kısmı 24-27 Kasım 2022 tarihinde Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde gerçekleşen 12. Ulusal Özel Eğitim Öğrenci Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü gulizkaymakci@gmail.com, ORCID no: 0000-0002-3428-5214

² MEB Karatay Bilim ve Sanat Merkezi, barisdogrukok@gmail.com, ORCID no: 0000-0001-9010-4978

³ Yüksek lisans öğrencisi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, gozdenur-duman@hotmail.com, ORCID no: 0000-0003-3806-0204

Abstract

The aim of this study is to determine the views of mothers of gifted children (GC) about their children being received inclusive education with students diagnosed with intellectual disability or learning disability in schools where mainstream education is practiced. The research was designed with a qualitative research method. The data collected by the semi-structured interview method were analyzed with the content analysis method. The participants of the research were determined by using the outlier sampling method, one of the purposive sampling methods. The aim of this study is to determine the views of mothers of gifted children (GC) about their children being received inclusive education with students diagnosed with intellectual disability or learning disability in schools where mainstream education is practiced. This study was carried out with the mothers of five gifted children who reside in more than one province and meet the conditions of the research group of the study. As a result of the research, it was determined that all mothers of gifted children knew that there was a child with special needs in their child's class. It was determined that almost half of the mothers approached the inclusion practice in the classroom positively, while almost half of them remained neutral, and thought that the gifted children were tolerant and protective towards the inclusion student. On the other hand, it was revealed that the participating mothers thought that classroom teachers' in-class educational practices were not sufficient. For this reason, it has been concluded that the competence of teachers regarding inclusive education of students with special needs should be increased. In this context; It is recommended to expand family trainings and increase in-service training for teachers.

Keywords: *Gifted, inclusive practices, intellectual disability, learning disability*

Giriş

Eğitim bireyi ülkenin temelini oluşturan unsurlar ile birlikte toplumun her kesimini içeren bir anlayışla hayata hazırlama, daha nitelikli bireyler haline getirme, kişinin ilgi ve yeteneklerine göre geliştirmeyi amaçlamaktadır (Doğan, 2015). Kaynaştırma eğitimi ise farklı bir eğitim anlayışı olup, eğitimin toplumun her kesimine ulaşması misyonu içerisinde, özel eğitime gereksinimi olan çocukların normal gelişim gösteren yaşlılarıyla beraber en az kısıtlanmış eğitim ortamına yerleştirilmeleri esasına dayanan uygulamadır (Rafferty, Boettcher ve Griffin, 2001). Kaynaştırma eğitimi, geçmişten günümüze birçok farklı şekilde tanımlanmıştır. 2018 yılında çıkarılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma "Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim" olarak tanımlanmaktadır. Kaya (2003) ise kaynaştırma eğitimi, "en az kısıtlayıcı çevre içerisinde sınıf öğretmeni ya da özel eğitim uzmanları ile özel eğitim destek hizmetlerini de içinde barındıran ve özel gereksinimli bireylerin bireysel özellikleri göz önüne alınarak normal gelişim gösteren akranları ile bir arada eğitim almaları" şeklinde tanımlamıştır. Eripek (1986) sosyal öğrenmeler sonucunda davranışların kazanılması, çocukların hem akranlarını hem de yetişkinleri gözlemleyebilmesine olanak sağlaması, onların davranışlarına özenerek kendi davranışlarını biçimlendirebilmesi ve haliyle sosyal ortamlar içerisinde insanlarla iletişim halinde olduğu ölçüde toplumun istediği yönde ve uyumlu davranışları öğrenebilmesine imkân sağlaması açısından kaynaştırma eğitiminin önemli olduğunu belirtmiştir. Metin (2018) ise kaynaştırma eğitiminin özel eğitime ihtiyacı olan çocukların, okul öncesinden başlayarak normal gelişim gösteren çocuklarla birlikte olmalarının, onların toplumsal uyumunu kolaylaştıracak ve sosyalleşmelerini sağlayacağını belirtmiştir. Kaynaştırma eğitimi, temel olarak bireyselleştirilmiş eğitim programları aracılığıyla normal gelişim gösteren çocuklar ile özel eğitime m çocukların eğitsel ve sosyal olarak bütünleşmelerini sağlamak amacı ile verilmekte olan eğitimi kapsamaktadır (Yılmaz ve Melekoğlu, 2018).

Eğitimin temel amaçlarından birisi zihinsel potansiyeli yüksek, çok yönlü düşünebilen bireyler yetiştirmektir (Danış, 2021). Özel yetenekli (ÖY) çocukların kaynaştırılması ile ilgili

mevcut uygulamalara bakıldığında ÖY öğrencilerin neredeyse tamamına yakını okullarda örgün eğitim sınıflarında eğitimlerine devam etmekte ve ilkokul 1., 2., 3. ve 4. sınıflarda yapılan tanılama süreçlerine katılarak, tanı almaları durumunda okul dışı zamanlarda BİLSEM'lerde destek eğitim görmektedirler. ÖY öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almalarını kapsayan kaynaştırma uygulamaları ise pek çok şekilde yapılmaktadır. Doğal olarak kaynaştırma uygulamalarında kabul edilen genel ilkeler ÖY öğrencilerin kaynaştırılmasında da geçerlidir. Bu gruptaki öğrenciler için sağlıklı bir kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının yapılabilmesi için sınıf içinde doğru bir farklılaştırma uygulamasının yapılması gerekmektedir. ÖY çocukların ayrıştırılması ve etiketlenmesi böylelikle akranlarından tamamen izole bir şekilde eğitilmesi ise pek çok sosyal ve kişisel problemlere neden olabilir (Sak, 2017; Tomlinson, 2015). ÖY çocukların potansiyellerini gerçekleştirecekleri, sosyal gelişimlerini sağlıklı şekilde sağlamaları için akranları ile birlikte olmaya ihtiyaçları vardır. Buna karşın bazen ÖY çocuklar problemler yaşayabilmektedir (Sak, 2017). Bu nedenle ÖY çocukların akranları ile aynı eğitim ortamını paylaşması önemlidir. Buna karşın uygulanan kaynaştırma eğitiminin niteliğinin tespit edilmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Çocuklar için anne ve babasının bir rol model olması çok önemlidir. Çocukların ebeveynlerinin, engellilik ve kaynaştırma eğitimi ilgili görüşleri sınıf içerisinde uygulanan kaynaştırma üzerinde etkili olmaktadır (Baykoç-Dönmez, Aslan ve Avcı, 1998). Yapılan araştırmalarda, kaynaştırma eğitiminde ailenin aktif desteğinin, çocuğun var olan kapasitesini en üst düzeyde kullanabilmesini sağladığını göstermiştir. Kaynaştırma eğitiminde aileler eğitime büyük destek vermektedir. Ailelerin kaynaştırma eğitiminin uygulanma şekilleri ve faydaları konusunda bilgilendirilmesi çocukların sınıf içi tutumları üzerinde olumlu yansımaları neden olmaktadır. Ailenin kaynaştırma eğitimine olan isteği ve desteğinin uygulanan eğitimin başarısı üzerinde önemli etkisi vardır (Altıntaş ve İlgün, 2016). Araştırma ailelerin kaynaştırma var olan kaynaştırma eğitimi hakkındaki görüşlerini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

Ülkemizde, ÖY çocuklar için özellikle de sanat alanında yetenekli olduğu tanılanmış çocuklara yönelik ailelerin hizmet alabileceği kurumlar çok kısıtlıdır. Bu alanda spesifik olarak uzmanlaşmış ve hizmet veren rehberlerin sayısı çok kısıtlıdır. Bu nedenle aileler kaynaştırma eğitimi de dahil olmak üzere tüm eğitim sürecinde kurumsal destek almak için başvuracakları merkezlerden yoksundurlar. Rol model olarak belirledikleri kişilerin tecrübe ve birikimleri ise sözlü anlatımla kalmaktadır (Yürük, 2018). Bu nedenle ÖY öğrencilerin annelerinin çocuklarının aldıkları kaynaştırma eğitimleri ile ilgili görüşlerinin tespit edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı sınıfta zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrenci bulunan ÖY öğrencilerin annelerinin uygulanan kaynaştırma eğitime ilişkin görüşlerini tespit etmektir.

Bu ana amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. ÖY çocuk annelerinin ÖY ve zihin engelli veya öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların aynı sınıfta kaynaştırma eğitimi almasına ilişkin görüşleri nasıldır?
 - a. ÖY tanısı almış çocuk annelerinin çocuklarının devam ettiği sınıfta zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü tanısı almış olan bir öğrenci olması hakkındaki görüşleri nasıldır?

- b. ÖY tanısı almış çocuk annelerinin öğretmenlerin ders içinde ÖY öğrenciler ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yönelik yaptıkları özel uygulamalara ilişkin görüşleri nasıldır?
- c. ÖY tanısı almış çocuk annelerinin ÖY öğrenciler ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin aynı sınıfta eğitim almalarının çocukları üzerindeki etkisine yönelik görüşleri nasıldır?
- d. ÖY tanısı almış çocuk annelerinin çocuklarının sınıfında zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin varlığının zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilere bakış açıları üzerindeki etkilerine yönelik görüşleri nasıldır?
- e. ÖY tanısı almış çocuk annelerinin, çocuklarının sınıflarında yapılan kaynaştırma uygulamalarına ek görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcıların özellikleri, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi yer almaktadır.

1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma özel yeteneğe sahip annelerin zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle bir arada yapılan kaynaştırma eğitimine yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmalar, farklı disiplinlerde bütüncül bir bakış açısıyla araştırma yapılan olgu ve olayları kendi bağlamında ele alarak bireylerin bu olgu ve olaylara yükledikleri anlamlar açısından yorumlayarak inceleyen yöntemdir (Altunışık ve diğerleri, 2010). Farkında olunan ancak derinlemesine, detaylı bir anlamlandırmaya ihtiyaç duyulan olgulara odaklanılarak yapılan nitel çalışmalar olgubilim (fenomenoloji) desen olarak adlandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışma; bu bağlamda ele alınmış ve derinlemesine araştırılmıştır. Temel olarak nitel araştırmalarda verileri toplama yöntemi olarak görüşme, odak grup görüşmesi, gözlem ve doküman inceleme dört temel yöntem kullanılmaktadır (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011). Araştırmacı ile katılımcıların bir arada, araştırma konusu ile ilgili hazırlanan sorular çerçevesinde yapılan karşılıklı konuşma süreci görüşme olarak tanımlanmaktadır (Merriam, 2013). Görüşmede araştırma ile ilgili katılımcıların düşünceleri, tutumları, yaşanmışlıkları, niyetleri, bakış açıları, zihinsel algıları ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere ulaşılmasını sağlar (Bengtsson, 2016; Seidman, 2006). Araştırma esnasında yapılan görüşmelerde açık uçlu sorular sorulmuştur. Açık uçlu soruların kullanılmasının temel nedeni, araştırmacıya önceden belirlenmiş soru kategorilerinin sınırlandırmaları olmaksızın diğer insanları anlama imkanı tanımaktır (Patton, 2014).

1.1. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, amaçlı örnekleme yöntemlerinden aykırı durum örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu örnekleme yöntemi, aykırı durumların herhangi bir duruma nazaran daha fazla ve doğru veri koyabileceği ve bu nedenle araştırmanın amacının hem derinlemesine hem de çok boyutlu bir biçimde anlaşılmasına yardımcı olacağı fikrinden hareket edilerek uygulanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu bağlamda; bu çalışmada annelerin kaynaştırma eğitimine yönelik olgularına yaklaşırken, araştırmanın katılımcılarının çocuklarını aynı sınıfta hem ÖY hem de zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan çocukların kaynaştırma eğitimi aldığı okulda öğrenim görme koşulu aranmıştır. Bu çalışmada katılımcılara ulaşılabilirlik dikkate alınarak birden farklı ilde ikamet eden ve çalışmanın araştırma grubu koşulunu sağlayan anneler ile 2022-2023 eğitim-öğretim yılı içerisinde veriler toplanmıştır.

1.2. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada elde edilen veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılarak toplanmıştır. Görüşme formunda katılımcıların ÖY çocuklarının zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan çocuklarla bir arada kaynaştırma eğitimi almasına yönelik sorular yer almaktadır.

Görüşme formu oluşturulduktan sonra açık uçlu sorular iki farklı alan uzmanının denetiminden geçirilmiştir. Daha sonra iki pilot uygulama yapılmıştır. Tekrar uzman görüşü alınmış ve akabinde görüşme soruları annelere uygulanmıştır. Böylece ölçme aracında geçerlik artırılması hedeflenmiştir.

2. Verilerin Toplanması ve analizi

Araştırmacı verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı soruları önceden hazırlar ama görüşme esnasında katılımcıya kısmi esneklikler sağlar. Böylece görüşülen kişi, soruları istediği esneklik ve genişlikte yanıtlamasına imkan sağlanmış olur (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırma verileri yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler için katılımcılardan önce randevu alınmış daha sonra araştırma ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. Görüşmelerin gizli kalacağı kişisel bilgilerinin paylaşılmayacağı ve sadece araştırma için kullanılacağı bilgisi verilmiş gerekli onaylar alındıktan sonra görüşmeler yapılmıştır. Daha sonra ses kaydı için istenmiş ve görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sonunda alınan notlar katılımcı ile paylaşarak teyit ettirilmiştir. Görüşme, belirlenen gün ve saatlerde telefon görüşmesi yoluyla bireysel olarak gerçekleştirilmiştir. Yaklaşık 15-30 dakika süren bu görüşmelerin verileri ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Daha sonra, elde edilen ses kayıtları dinlenerek dökümü yapılmıştır. Katılımcılardan K1, K2 gibi kod isimlerle bahsedilmiş ve gerçek isimleri kullanılmamıştır.

Araştırma verileri betimsel analize tabi tutulmuştur. Her görüşmeden sonra görüşme kayıtları ve notları yazıya dökülmüştür. Döküm işlemi için her katılımcı için bir form oluşturulmuştur. Elde edilen verilerden elde edilen temalara göre yanıtlar analiz edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma ile elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmada, 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılı 2. Döneminde çocuğu ortaokul kademesinde özel yetenek tanılı ve çocuğunun sınıfında kaynaştırma uygulamasına devam eden, 5 anne yer almıştır. Elde edilen veriler ile aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

1. ÖY çocuk annelerinin ÖY ve zihin engelli çocukların aynı sınıfta kaynaştırma eğitimi almasına ilişkin görüşleri

Katılımcılara ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireylerin bir arada eğitim görmesi ile ilgili olarak “Çocuğunuzun devam ettiği sınıfta zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bir öğrenci olduğundan haberiniz var mı?” sorusu sorulmuştur. Derinleştirme sorusu olarak “Nerden öğrendiniz?” sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlardan elde edilen temalar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların çocuklarının devam ettiği sınıfta zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bir öğrencinin olması durumundan haberdar olmaları hakkındaki görüşleri

Temalar	f	%
1.1.Haberim var	5	100
1.1.1. Aileler kendi arasında konuşurken duydum	2	40
1.1.2. Çocuğumdan duydum	2	40

1.1.3. Öğretmenden duydum

2

20

Katılımcıların tamamı (N:5; %100) çocuklarının sınıfında zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü çeken öğrencinin olmasından haberdardır. Katılımcılardan yarıya yakını (N:2; %40) ailelerin kendi arasında konuşmalarından duyduğunu belirtirken yarıya yakını (N:2; %40) çocuğundan birazı da (N:1; %20) öğretmenden duyduğunu belirtmiştir.

Katılımcılara ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireylerin bir arada eğitim görmesi ile ilgili olarak “Çocuğunuzun sınıfında hem zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan hem de ÖY öğrenci olması hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Derinleştirme sorusu olarak “Neden? Neden değil?” soruları sorulmuştur. Alınan yanıtlardan elde edilen temalar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların çocuklarının devam ettiği sınıfta zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bir öğrenci olması hakkındaki görüşleri

Temalar	f	%
1.1. Olumlu karşılıyorum	2	40
1.2. Nötr karşılayanlar	2	40
1.3. Öğretmenlerin bu konudaki eğitimi önemli	2	40
1.4. Bence olmamalı	1	20
1.5. Olmamalı çünkü verimli değil	1	20
1.6. Olmamalı çünkü dersler kaynadı	1	20
1.7. Olmamalı çünkü öğretmenler eğitimsiz	1	20
1.8. Olmalı çünkü farklılıklar zenginlik katıyor	1	20

Katılımcıların yarıya yakını (N:2; %40) çocuklarının sınıfında zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü çeken öğrencinin olmasını olumlu karşılarken yarıya yakını (N:2; %40) duruma nötr yaklaşmış ve bu durumu normal karşılamıştır. Ayrıca yarıya yakını (N:2; %40) öğretmenlerin kaynaştırma konusundaki eğitiminin önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Buna karşın birazı (N:1; %20) ÖY öğrenciler ile zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin aynı sınıfta olmalarını olumsuz karşılamıştır. Nedeni olarak da öğretmenlerin eğitimsiz olmasını, dersin kaynamasını ve her iki grubunda eğitimi tam olarak alamadığını belirtmişlerdir.

2. ÖY çocuk annelerinin öğretmenlerin ders içinde ÖY öğrenciler ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yönelik yaptıkları kaynaştırma uygulamalara ilişkin görüşleri

Katılımcılara ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireylerin bir arada eğitim görmesi ile ilgili olarak “Öğretmenin sizin çocuğunuz ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrenci için ders içerisinde özel uygulamalar yaptığını düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlardan elde edilen temalar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Katılımcıların yarıya yakını (N:2; %40) çocuğunun sınıfında öğretmenlerin ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için ayrıca bir uygulama yapmadığını belirtirken birazı (N:1; %20) gerekli uyarlamaların yapıldığını belirtmiştir. Yine katılımcılardan birazı (N:1; %20) sadece geride kalanlar için özel uygulamalar yapıldığını belirtirken birazı (N:1; %20) ÖY öğrenci için yapılmadığını bildiğini fakat diğerleri hakkında bilgi sahibi olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulguya dayanarak genel olarak zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için ayrıca bir uygulama yapılmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Katılımcıların öğretmenlerin ders içinde ÖY öğrenciler ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yönelik yaptıkları özel uygulamalara ilişkin görüşleri

Temalar	f	%
---------	---	---

1.1. Hayır yapılmıyor	2	40
1.2. Sadece geride olanlar için	1	20
1.3. Evet yapıyor	1	20
1.4. ÖY çocuğa yapılmadığını biliyorum	1	20

Katılımcılara ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireylerin bir arada eğitim görmesi ile ilgili olarak “Sınıfınızda yapılan kaynaştırma uygulamaları için eklemek istediğiniz bir şey var mı?” sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlardan elde edilen temalar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların çocuklarının sınıflarında yapılan kaynaştırma uygulamalarına ek görüşleri

Temalar	f	%
1.1. Kaynaştırma uygulamalarını destekliyorum	4	80
1.2. Zihinsel yetersizliği için iyi ama diğerleri için olumsuz	1	20
1.3. Yapılan kaynaştırma uygulamaları yetersiz	1	20
1.4. Fikrim yok	2	40

Katılımcıların yarıdan fazlası (N:4; %80) çocuğunun sınıfında yapılan kaynaştırma uygulamasını desteklediklerini belirtirken bir kısmı (N:1; %20) yapılan kaynaştırma uygulamalarının yetersiz olduğunu bir kısmı (N:1; %20) zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireyler için iyi ama ÖY için olumsuz bir durum yarattığını yarıya yakını (N:2; %40) ise fikrinin olmadığını belirtmiştir.

3. ÖY çocuk annelerinin ÖY öğrenciler ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin aynı sınıfta eğitim almalarının çocukları üzerindeki etkisine yönelik görüşleri

Katılımcılara ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireylerin bir arada eğitim görmesi ile ilgili olarak “Sizce çocuğunuzun zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireylerle aynı sınıfta olmasının çocuğunuza etkisi nasıldır?” sorusu sorulmuştur. Derinleştirme sorusu olarak “Neden? Neden değil?” soruları sorulmuştur. Alınan yanıtlardan elde edilen temalar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların ÖY öğrenciler ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin aynı sınıfta eğitim almalarının çocukları üzerindeki etkisine yönelik görüşleri

Temalar	f	%
1.1. Olumlu sosyal gelişimine katkısı var farklılıklara alışıyor.	3	60
1.2. Olumsuz	2	40
1.3. Çekimser	2	40

Katılımcıların yarıdan fazlası (N:3; %60) çocuğunun sınıfında ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin bir arada eğitim almasını olumlu karşılamışlar ve çocuklarının bireysel farklılıkları daha iyi kavradığını dolayısıyla sosyal gelişimlerine katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Öte yandan katılımcıların yarıya yakını (N:2; %40) çekimser yaklaşmış. Katılımcıların yarıya yakını (N:2; %40) çocuklarının zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin aynı sınıfta eğitim almalarının çocuklarını olumsuz etkilediğini dikkatlerinin dağıldığını yeterince eğitim alamadıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılara ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireylerin bir arada eğitim görmesi ile ilgili olarak “Çocuğunuz zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan arkadaşıyla ortak çalışmalara katılır mı?” sorusu sorulmuştur. Derinleştirme sorusu olarak “Katılıyorsa bu çalışmalar onu nasıl etkiler?” sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlardan elde edilen temalar Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların ÖY öğrenciler ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sınıf içerisinde ortak çalışmalara katılmaları ve bunun ÖY öğrenci üzerindeki etkilerine yönelik görüşleri

Temalar	f	%
1.1. Katılıyorlar	5	100
1.2. Katılıyorlar olumlu etkileniyor	2	40
1.3. Katılıyorlar faydası olmuyor	1	20
1.4. Katılıyorlar etkisi ile ilgili fikrim yok	2	40

Katılımcıların tamamı (N:5; %100) sınıf içinde ortak çalışmalar yapıldığını belirtmiştir. Katılımcıların yarıya yakını (N:2; %40) çocuklarının sınıf içerisinde yapılan ortak çalışmalardan olumlu etkilendiğini, bir kısmı (N:1; %20) faydasının olmadığını, yarıya yakını (N:2; %40) da katıldıklarını ancak etkisiyle ilgili fikir sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılara ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireylerin bir arada eğitim görmesi ile ilgili olarak “Sınıftaki zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireyin varlığı çocuğunuzun zihinsel yetersizliği olan bireylere ve onlarla arkadaşlığına ilişkin görüşlerini nasıl etkiledi?” sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlardan elde edilen temalar tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların çocuklarının sınıfında zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin varlığının çocuklarının zihinsel yetersizliği bireyler ve onlarla arkadaşlıklarına etkilerine ilişkin görüşleri

Temalar	f	%
1.1. Çocuğumu olumlu etkiledi	3	60
1.2. Bireysel farklılıkları daha iyi anladı	1	20
1.3. Korudu dışlamadı	1	20
1.4. Herhangi bir etkisi olmadı	2	40

Katılımcıların yarıdan fazlası (N:3; %60) çocuklarının sınıfında bulunan zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin varlığının çocuğunu olumlu etkilediğini, bireysel farklılıkları daha iyi anladığını, arkadaşlık ilişkilerinde daha korumacı bir görev üstlendiğini belirtirken yarıya yakını (N:2; %40) herhangi bir etkisinin olmadığını söylemişlerdir.

4. ÖY çocuk annelerinin çocuklarının sınıfında zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin varlığının zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilere bakış açıları üzerindeki etkilerine yönelik görüşleri

Katılımcılara ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireylerin bir arada eğitim görmesi ile ilgili olarak “Sınıftaki zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireyin varlığı sizin zihinsel yetersizliği olan bireylere ve onların eğitimlerine ilişkin görüşlerinizi nasıl etkiledi?” sorusu sorulmuştur. Alınan yanıtlardan elde edilen temalar tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların çocuklarının sınıfında zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin varlığının zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilere bakış açıları üzerindeki etkilerine yönelik görüşleri

Temalar	f	%
1.1. Değişiklik olmadı	3	60
1.2. Olumlu yönde değişiklik oldu	2	40

Katılımcıların yarıdan fazlası (N:4; %60) çocuğunun sınıfında bulunan zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencinin varlığının bu öğrencilere bakış açısında değişiklik yaratmadığını, bu çocukların da kaynaştırma/bütünleştirme uygulamasından faydalanma hakkının olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların yarıya yakını (N:2; %40) ise çocuklarının sınıfında zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin varlığının bu öğrencilere olan bakış açısında olumlu anlamda değişiklikler yarattığını söylemişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Kaynaştırma uygulamaları özellikle öğrencilerin sosyal becerilerinin geliştirilmesinde çok önemlidir (Sarı, 2003). Çalışmaya katılan bütün anneler çocuğunun devam ettiği sınıfta olan kaynaştırma öğrencisinin varlığından haberleri olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan yarıya yakını kaynaştırma öğrencisini ailelerin kendi arasında konuşmalarından duyduğunu belirtirken; birazı çocuğundan, bir kısmı da öğretmenden duyduğunu belirtmiştir. Öncül'ün (2003) çocuğu normal gelişim gösteren sekiz anne ile yapmış olduğu benzer bir çalışmada ise annelerin sınıflarında kaynaştırma uygulamalarının yapıldığını çocuklarından öğrendiklerini belirtmişlerdir. Alanyazını ile yapılan araştırmadan elde edilen bulgular paralellik göstermektedir.

Baykoç-Dönmez ve arkadaşlarının (1998) yaptığı çalışmada normal çocuğa sahip anne-babalara sınıfta hangi engel grubuna sahip öğrencilerin kaynaştırılabileceği sorulduğunda tüm engel grupları sayılmış fakat en az sayıda katılımcı zihin engelli öğrencilerin de olabileceğini belirtilmiştir. Bunun yanında hiçbir engelli öğrencinin olmaması gerektiğini belirtenler de olmuştur. Uygulanan kaynaştırma eğitiminin faydası konusunda normal çocuğa da yararı olacağı, çocukların insancıl olmalarına katkı sağladığı, özel gereksinimli çocuklarla paylaşımlarının artacağı belirtilmiştir.

Katılımcılardan çocuklarının sınıfında hem zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan hem de ÖY öğrenci olmasını olumlu yaklaşanlar yanında nötr karşılayanlar ve olumsuz karşılayanlar da olmuştur. Katılımcıların yarıya yakını çocuğunun farklılıkları ve saygı duymayı öğrendiğini, özel gereksinimli çocuk için de önemli bir öğrenme fırsatı olduğunu belirtmiştir. Yiğen'in (2015) araştırmasında da bulgularımızı destekleyen verilere ulaşılmıştır. ilköğretimde kaynaştırma uygulamasına devam eden çocuğa sahip anne-babalarla yaptığı araştırmanın bulguları arasında normal gelişim gösteren çocukların velilerinin özel gereksinimli kaynaştırma öğrencisine ilişkin olumlu tutu içerisinde oldukları ve özel gereksinimli öğrencilerin akranları ile sorun yaşamadığını belirtmiştir. Yine Öncül ve Batu'nun (2005) yaptığı çalışmada ise, annelerin görüşlerine göre özel gereksinimli çocuğun eğitiminin gerekliliğinin kabul edildiği buna karşın bazı annelerin bu öğrencilerin ayrı sınıfta eğitim almasını istedikleri ortaya konmuştur. Bazı anneler ise kaynaştırma uygulamalarının olumlu olduğunu, hem çocuklarının bu durumdan olumlu etkileneceğini hem de kaynaştırma öğrencilerinin topluma kazandırılabileceğini düşündükleri ortaya konmuştur.

Sarı (2003) kaynaştırma uygulamalarının başarılı olması için tüm personel ve öğretmenlerin öğrenci gereksinimlerinin nasıl karşılanacağını bilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Uygulamanın olumsuz sonuçları olduğunu söyleyen katılımcılar ise öğretmenin eğitimsiz olmasını, dersin kaynamasını ve her iki grubunda eğitimi tam olarak alamadığını belirtmişlerdir. Özbaba'nın (2000) araştırmasında da normal gelişim gösteren çocuğa sahip ailelerin büyük çoğunluğunun kaynaştırma eğitimi alan öğrenci ile birlikte kendi çocuğunun aynı sınıfta eğitim almasından rahatsız olduğunu ortaya koymuştur. Bu aileler özel gereksinimli bireylerin kendileri gibi bireylerle daha mutlu olacağını dolayısıyla ayrı sınıflarda eğitim almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Baykoç-Dönmez ve diğerleri (1998) yaptığı araştırmada normal çocuk ebeveynlerinin kaynaştırma eğitiminin kendi çocuklarına yarar sağlamadığını düşündüklerini ortaya koymuşlardır. Batdal ve diğerleri (2020) de sınıf öğretmenlerinin özel

yetenek kaynaştırma kararı olan öğrencisini desteklemeye yönelik olarak hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir (Batdal Karaduman, Akşak Ertaş, ve Duran Baytar, 2020). Benzer şekilde Karaca (2018) yaptığı çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi esnasında BEP hazırlama ve buna uygun uygun ders etkinlikleri hazırlama ve uygulamada yeterli olmadığını ve hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarında yetersiz kaldığı ve hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu gösteren pek çok araştırma vardır (Çalışoğlu, ve Tanışır, 2018; Erüstün Bulutoğlu ve Özbaş, 2019; Ünal, 2010; Türk, 2011)

Katılımcıların yarıya yakını öğretmenin ne kendi çocuğuna ne de zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrenci için ders içerisinde özel uygulamalar yaptığını düşünmediğini, bir kısmı gerekli uyarlamaların yapıldığını, bir kısmı da sadece geride kalanlar için özel uygulamalar yapıldığını belirtmiştir. Bu bulguya dayanarak genel olarak ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için ayrıca bir uygulama yapılmadığı söylenebilir. Temir (2002) yaptığı çalışmada ise ailelerin öğretmenlerinin özel gereksinimli çocuklar için pek çok uygulama yaptığını ifade ettiklerini belirlenmiştir. Batu (1998) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin çok azının kaynaştırma öğrencileri için özel uygulama yaptığını belirtmiştir. Alanyazını ile elde edilen sonuçların uyumlu olduğu görülmektedir. Alanyazınında öğretmenlerin ÖY öğrencilerin özellikleri ve eğitimleri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını ve hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Aydoğdu, Benli ve Kapucu, 2020; Eker ve Sarı, 2020; Doğrukök, 2022; Gökdere ve Ayvacı, 2004; Kurnaz ve Aslantaş, 2018)

Katılımcıların yarıdan fazlası çocuğunun sınıfında ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin bir arada eğitim almasını olumlu karşılamışlar, çocuklarının bireysel farklılıkları daha iyi kavradığını dolayısıyla sosyal gelişimlerine katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Çalışoğlu ve Tanışır (2018) yaptığı çalışmada kaynaştırma uygulamalarına ilişkin paydaş görüşlerini incelemiştir. Normal gelişim gösteren öğrenci velilerinin çoğunluğunun kaynaştırma eğitime karşı olmadıkları çocukların birlikte yaşamayı öğrendikleri, sosyalleştiklerini düşünürken bazı velilerin kaynaştırma uygulamalarına karşı oldukları yeterli zamanın ayırlamayacağını, çocuklarla aralarında sorunlar çıkabileceğini belirtmişlerdir. Wolfensberger (1982) de kaynaştırma uygulamasının sadece özel gereksinimli öğrenciye değil aynı şekilde normal gelişim gösteren öğrenciler üzerinde de olumlu etkileri olduğunu savunmaktadır. Normal hayatları içinde özel gereksinimli bireylerle etkileşimi olmayan çocukların kaynaştırma uygulamaları sayesinde hayatları boyunca birçok ortamda karşılaşacakları özel gereksinimli bireyler ile önceden tanışma ve tanıma imkânı bulması sağlanmış olmaktadır (Aktaran Eripek, 1986). Aynı zamanda Vuran'ın (2007) çalışmasından elde edilen bulgular da bu çalışmayla tutarlılık göstermektedir. Buna göre normal çocuklar, kaynaştırma uygulamaları sayesinde yetersizliği olan arkadaşlarının da birey olduğunu, kendilerinden farklı insanlara karşı anlayışlı ve duyarlı olmayı ve sosyal sorumluluk duygusunu öğrendiklerini belirtmiştir. Normal gelişim gösteren bireylerin kaynaştırma uygulamaları sayesinde özel gereksinimli insanları daha iyi tanıdığı, sosyalleştiği ve empati becerilerinin geliştiğini gösteren araştırmalar mevcuttur (Dilci, 2018; Erüstün Bulutoğlu, 2019; Erüstün Bulutoğlu, ve Özbaş, 2019; Metin, 2018)

Yapılan araştırmada katılımcıların yarıya yakını çocuğunun sınıfında ÖY ve zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin bir arada eğitim alması konusuna çekimser yaklaşmış, katılımcıların yarıya yakını çocuklarının zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin aynı sınıfta eğitim almalarının çocuklarını olumsuz etkilediğini dikkatlerinin dağıldığını, yeterince eğitim alamadıklarını belirtmişlerdir. Başgül, Rışvanlı, Başar, ve Topçu, (2018) okul öncesi dönemde yapılan kaynaştırma uygulamalarına yönelik veli görüşlerini tespit ettikleri çalışmalarında velilerin genel olarak kaynaştırma uygulamalarını olumlu buldukları

fakat bu uygulamalara dair kaygıları olduğunu ortaya koymuşlardır. Normal gelişim gösteren bireylerin velilerinin çocuklarının kaynaştırma uygulamalarından olumsuz etkilendiğini gösteren başka çalışmalar da mevcuttur (Dilci, 2018; Kaya, 2007; Turhan, 2007; Türk, 2011)

Katılımcıların tamamı sınıf içinde iki gruptan da çocuğun dahil olduğu ortak çalışmalar yapıldığını belirtmiştir. Katılımcıların yarıya yakını çocuklarının sınıf içerisinde yapılan ortak çalışmalardan olumlu etkilendiğini, bir kısmı faydasının olmadığını, yarıya yakını da katıldıklarını ancak etkisiyle ilgili fikir sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Kırcaali-İftar (1998) düzenlenecek grup ve akran öğretimi çalışmaları ile çocukların işbirliği ve yardımlaşma becerilerinin geliştiğini söyleyerek ortak çalışmaların önemini vurgulamıştır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu çocuğunun sınıfındaki zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireyin varlığının zihinsel yetersizliği olan bireylere ve onların eğitimlerine ilişkin görüşlerinde değişiklik yaratmadığını, bu çocukların da kaynaştırma/bütünleştirme uygulamasından faydalanma hakkının olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların yarıya yakını ise çocuklarının sınıfında zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin varlığının bu öğrencilere olan bakış açısında olumlu anlamda değişiklikler yarattığını söylemişlerdir. McDougall ve diğerleri de, (2004) yaptıkları araştırmada ailelerin sahip olduğu olumlu tutumlarının çocuklar üzerinde etkili olduğu ve onların bakış açıları üzerinde etkili olduğunu belirlemiştir (Mc Dougall ve diğerleri, 2004; Akt. Turhan, 2007). Sucuoğlu ve Kargın (2006) ise kaynaştırma uygulamalarının tüm veliler üzerinde etkili olduğunu özel gereksinimli aileler ile normal çocuk ailelerinin etkileşim ve paylaşımlarının kaynaştırma uygulamalarına faydalı olacağını belirtmiştir. Bu sayede hem özel gereksinimli ailelere moral verilecek ve motive edilecek hem de normal gelişim gösteren çocukların farklılıklara saygı duymayı öğreneceklerini belirtmiştir (Aktaran Battal, 2007).

Katılımcıların yarısından fazlası çocuklarının sınıfında bulunan zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin varlığının çocuğunu olumlu etkilediğini, bireysel farklılıkları daha iyi anladığını, arkadaşlık ilişkilerinde daha korumacı bir görev üstlendiğini belirtirken yarıya yakını herhangi bir etkisinin olmadığını söylemişlerdir. Katılımcılara kaynaştırma uygulaması hakkında genel fikirleri sorulduğunda ise katılımcıların yarısından fazlası çocuğunun sınıfında yapılan kaynaştırma uygulamasını desteklediklerini belirtmiştir. Katılımcıların çoğu öğretmenin donanımının kaynaştırma uygulamasının başarısını büyük oranda etkilediğini söylerken bir kısmı yapılan kaynaştırma uygulamalarının yetersiz olduğunu bir kısmı zihinsel yetersizliği veya öğrenme güçlüğü olan bireyler için iyi ama ÖY için olumsuz bir durum yarattığını yarıya yakını ise fikrinin olmadığını belirtmiştir. Kırcaali-İftar (1998) özel gereksinimli çocuğa sahip anne-babaların, özel gereksinimli çocuklarının akranları ile birlikte eğitim aldığını gördüklerinde motivasyonlarının arttığını, çocuğun aktivitelere katılımlarında güdeleyici etki yarattığını belirtmiştir. Çankaya ve Korkmaz (2012) ise kaynaştırma eğitimi uygulamalarına dair sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlediği çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitim uygulamaları konusunda aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu, ihtiyaç duyduğu destek hizmetlerini okul dışından bulamadıklarını, Rehberlik Araştırma Merkezleri ile iletişim ve iş birliğinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin yaptıkları uygulamaların veliler tarafından yeterli görülmediği öğretmenlerin özel gereksinimli bireylerin kaynaştırılması ile ilgili eğitimler alması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda şunlar önerilebilir;

1. Kaynaştırma uygulamasının yürütüldüğü okullarda öğretmenler başta olmak üzere ilgili tüm personel, kaynaştırma velileri ve ÖY çocuk anne-babaları kaynaştırma uygulaması hakkında bilgilendirilmelidir.

2. Kaynaştırma uygulamaları yapılmadan önce tüm veliler için bilgilendirme toplantıları yapılmalı ve süreç tüm detayları ile anlatılmalıdır. Gerekliyse görev paylaşımı yapılmalıdır.

3. Kaynaştırma uygulamaları yapılmadan önce tüm öğrenciler için bilgilendirme toplantıları yapılmalı gerekliyse bazı ön uygulamalar yapılarak öğrenciler sürece hazırlanmalıdır.

4. Tüm aileleri içeren aile eğitim programları düzenlenmelidir.

5. Kaynaştırma eğitimi uygulamalarının daha sağlıklı yürütülmesi için öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin hizmet içi eğitim programları ile sürekli eğitimler alması sağlanmalıdır.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu sonuçlar doğrultusunda bundan sonra bu konuda çalışacak olan araştırmacılara ise şunlar önerilebilir;

1. Araştırmanın daha genellenebilir olması için çalışma örneklemini genişletilebilir.
2. Diğer özel gereksinim grupları ile çalışma tekrarlanabilir
3. Ölçeklerin geçerlik güvenirliklerinin artırılması sağlanabilir, yeni ölçekler geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, E., & İlgün, Ş. (2016). Öğretmenlerin üstün zekâlı öğrencilerin eğitimine yönelik düşünce ve önerileri. *Electronic Turkish Studies*, 11(14). <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9901>
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık
- Aydoğdu, A., Benli, A.N. & Kapucu, R. (2020). Ortaokul kademesinde kaynaştırma eğitimi gören öğrencilerin uyum becerilerine ilişkin görüşler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 34-47. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/bujer/issue/55738/673855>
- Başgöl, Ş., Rışvanlı, B., Başar, G., & Topçu, F. (2018). Okul öncesi kaynaştırma öğrencileri ile ilgili akran, veli ve öğretmen algılarının incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 17-31. Retrieved from <http://ijeces.hku.edu.tr/tr/pub/issue/35756/391931>
- Batdal Karaduman, G., Akşak Ertaş, Z. & Duran Baytar, S. (2020). Sınıf öğretmenlerinin özel yetenek (kaynaştırma) kararı olan öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *The Journal of International Education Science*, 23 (7), 96-111. doi:10.29228/INESJOURNAL.43876.
- Battal, İ. (2007) “*Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi*”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Batu, E. S. (1998). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Baykoç Dönmez, N., Avcı N., & Aslan, N. (1998). Engelli ve engelsiz çocuğa sahip anne babaların engellilere ve entegrasyona ilişkin düşünceleri. *Destek Dergisi*, 1(1), 25- 33
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open*, 2, 8-14. <https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>

- Çalışoğlu, M., & Tanışır, S. N. (2018). İlkokullarda kaynaştırma eğitimine ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 21-45. <https://doi.org/10.31463/aicusbed.465860>
- Çankaya, Ö., & Korkmaz, İ. (2012). İlköğretim 1. Kademedeki kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 1-16. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/kefad/issue/59493/855088>.

Çeviri Kitap

- Çokluk Ö, Yılmaz, K. & Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 95-107.
- Danış, S. (2021). An Assessment in The Light of 21st Century Skills: The Importance of Visual Literacy Education in Visual Arts Class. *Journal for the Interdisciplinary Art and Education*, 2(1), 45-54. <https://doi.org/10.29228/jiae.14>.
- Dilci, T. (2018). Normal gelişim gösteren öğrenci velilerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşleri (Nitel Bir Çalışma), *Journal of social and humanities sciences research (JSHSR)*, 5(29), 3767-3776.
- Doğan, S. (2015). Eğitim işlevleri. Uğurlu T.C. (ed.) *İçinde Eğitim bilimine giriş*, (39-54) (2.b.) Ankara, Eğiten Kitap yayıncılık.
- Doğrukök, B. (2022). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Uygulanan Farklılaştırma Eğitiminin Öğretmenlerin ve Özel Yetenekli Öğrencilerin Becerileri Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. Doktora Tezi (Yayımlanmamış). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı.* <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

Editörlü Kitap

Editörlü Kitap Bölümü

- Eker, A. & Sarı H. (2020). Özel Yeteneklilerin Eğitimi Alanı Öğretmen Eğitim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Turkish Special Education Journal: International*, 2(1), 2-35.
- Eripek, S. (1986). Engelli Çocukların Normal Sınıflara Yerleştirilmesi Kaynaştırma. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 40-45. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/gefad/issue/6740/90608>
- Erüstün Bulutoğlu, H. (2019). *İlk ve ortaokullarda kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin veli, yönetici ve öğretmen görüşleri (Sivas ili örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Erzincan <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Erüstün Bulutoğlu, H., & Özbaş, M. (2019, October). *İlk ve ortaokullarda kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri [Tam metin]*. 1. In VIII. UMTEB International Congress on Vocational & Technical Sciences (p. 357-362).
- Gökdere, M., & Ayvaci, H.Ş. (2004). Sınıf öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar ve özellikleri ile ilgili bilgi seviyelerinin belirlenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 17-26.
- Karaca, M. A. (2018). *Kaynaştırma eğitimi programının öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarındaki mesleki yeterliliklerine etkisi* (Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı Konya <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kaya, G. G. (2007). *Zekâ engelli kaynaştırma öğrencilerinin normal öğrenciler üzerindeki etkilerinin saptanması (Kocaeli-Merkez ilköğretim okulları örneği)* (Yüksek Lisans Tezi), T.C. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Ana

Bilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

- Kaya, U. (2003). *İlköğretim Yöneticilerinin, Sınıf Öğretmenlerinin ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma ile İlgili Bilgi, Tutum ve Uygulamalarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Ana bilim Dalı Ankara <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kırcaali-İftar, G. (1998). “Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri”. S. Eripek (Ed.), *Özel Eğitim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Kitaplar

Konferans ve Sempozyumlar

- Kurnaz, A., & Aslantaş, S. (2018). Sınıf öğretmenlerine sunulan üstün yetenekli öğrenciler için farklılaştırılmış etkinlik geliştirme eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi* (Özel sayı 1), 309-332. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/40518/481751>.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel yayıncılık.
- Metin, N. (2018). Okul öncesi kaynaştırma sınıfında öğretmen. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 5. *Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi Özel Sayısı*, 2(2), 428-439. <https://doi.org/10.24130/eccd-jecs.196720182279>.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, 07.07.2018 tarih ve 30471 sayılı Resmi Gazete
- NY: Teachers College Press.
- Öncül, N. (2003). Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin Bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri. (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı Eskişehir <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Öncül, N., & Batu, E. S. (2005). Normal gelişim gösteren çocuk annelerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 37-54. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000090.
- Özbaba, N. (2000). Okul öncesi eğitimcilerin ve ailelerinin özel eğitime muhtaç çocuklar ile normal çocukların entegrasyonuna (kaynaştırılmasına) karşı tutumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Rafferty, Y., Boettcher, C. ve Griffin, K. W. (2001). Benefits and Risks of Reverse Inclusion for Preschoolers with and Without Disabilities: Parents' Perspectives. *Journal of Early Intervention*, 24, 266-286.
- Sak, U. (2017). *Üstün zekalılar özellikleri, tanılanmaları, eğitimleri* (7. b.). Ankara: Vize yayıncılık
- Sarı, H. (2003). *Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Eğitimleriyle İlgili Öneriler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as qualitative research : A guide for researchers in education and the social sciences*, (3rd ed.). New York: Teachers College Press.
- Temir, D. (2002). “Çocuğu Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Ailelerin Sorunları ve Beklentileri” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

- Tomlinson, C. A. (2015). *Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda karma öğretim*. (S. Emir, & A. Aksu, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık
- Turhan, C. (2007). “*Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Türk, N. (2011). *İlköğretim okullarında uygulanan kaynaştırma eğitimi ile ilgili sosyolojik bir araştırma (Denizli örneği)*. Yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Ünal, F. (2010). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflardaki, öğretmen, normal gelişim gösteren öğrenci ve engelli öğrenci velilerinin kaynaştırmaya yönelik tutumları*. (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Vuran, S. (2007). “*Sosyal Yeterliliklerin Geliştirilmesi*” S. Eripek (Ed.), *İlköğretimde Kaynaştırma* (s.221-242). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Yayımlanmış ve Bir Veri Tabanından Ulaşılmış Tez

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. b.). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, E. ve Melekoğlu, M. A. (2018). Kaynaştırma Eğitiminin Yasa ve Uygulamalardaki Durumunun Türkiye ve Avrupa Bağlamında Değerlendirilmesi. *Osmangazi Journal of Educational Research (OJER)*, 5(1), 1-17. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ojer/issue/47233/594909>.
- Yigen, S. (2015). *Çocuğu ilköğretim kademesinde kaynaştırma uygulamalarına devam eden anne-babaların kaynaştırmaya ilişkin görüş ve beklentileri* (Yüksek Lisans Tezi) Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı, Eskişehir <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Yürük, F. C. (2018). Sanatçı Adayı Üstün Yetenekli Çocukları Olan Ailelerin Karşılaştığı Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 4(8), 90-124. <https://doi.org/10.5578/amrj.67082>.

Creative Commons licensing terms

Authors will retain the copyright of their published articles agreeing that a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) terms will be applied to their work. Under the terms of this license, no permission is required from the author(s) or publisher for members of the community to copy, distribute, transmit or adapt the article content, providing a proper, prominent and unambiguous attribution to the authors in a manner that makes clear that the materials are being reused under permission of a Creative Commons License. Views, opinions and conclusions expressed in this research article are views, opinions and conclusions of the author(s). Atlas Publication and Turkish Special Education Journal:International Research shall not be responsible or answerable for any loss, damage or liability caused in relation to/arising out of conflict of interests, copyright violations and inappropriate or inaccurate use of any kind content related or integrated on the research work. All the published works are meeting the Atlas Publishing requirements and can be freely accessed, shared, modified, distributed and used in educational, commercial and non- commercial purposes under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

